Сихаева Акгуль Мейрхановнаның

8D01301 — «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін «Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау» тақырыбындағы диссертациясының

АҢДАТПАСЫ

Зерттеу жұмысының тақырыбы: Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау

Зерттеудің мақсаты: арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлауды теориялық-әдіснамалық тұрғыдан негіздеу, оның әдістемелік жүйесін әзірлеп, тиімділігін педагогикалық тәжірибелік-эксперименттен өткізу.

Зерттеу нысаны: болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау үдерісі.

Зерттеу пәні: арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау әдістемесі.

Зерттеу міндеттері:

— Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың теориялық-әдіснамалық негіздерін айқындау;

— Цифрлық контентті арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың тиімді құралы ретінде сипаттау;

— Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың педагогикалық мүмкіндіктерін анықтау;

— Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделін жасау;

-— Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың әдістемелік жүйесін дайындау және оның тиімділігін тәжірибелік-экспериментте тексеру.

Зерттеу әдістері. Теориялық әдістер: ғылыми танымның педагогикалық, психологиялық, теориялық дидактикалық, әдістемелік-технологиялық, цифрлық дидактикалық салаларын талдау, жинақтау, топтастыру, қорытындылау, жалпылау, жалқылау, салыстыру, жіктеу, нақтылау, нәтижелерді жобалау, модельдеу. Эмпирикалық әдістер: Google сауалнама, бақылау, диагностикалау, тәжірибе жүргізу, эксперимент нәтижесін бақылау, нәтижелерді математикалық және статистикалық талдау, сараптау.

Алынған нәтижелердің жаңалығы мен маңыздылығының негіздемесі:

— арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалды;

— цифрлық контент арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың тиімді құралы ретінде сипатталды;

— арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың педагогикалық мүмкіндіктері анықталды;

— арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалды;

— арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың әдістемелік жүйесін дайындалып, «Арт-технология теориясы және әдістемесі» деп аталатын арнаулы курс дайындалып, бастауыш білім педагогін кәсіби даярлау процесінде қолданылды. «Арт-клуб» жұмысын жүргізудің әдістемелік-технологиялық кешені жасалып, оларды іске асырудың практикалық қадамдары анықталды. Студенттерге және экспериментке қатысушы топтарға дәріс оқитын оқытушыларға арналған «КӨРКЕМ» атты цифрлық контентті дидактикалық қоржын-папкасы арт-технология негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлауға арналған оқу ресурстары әзірленді, оның тиімділігі тәжірибелік-эксперименттен тексерілді.

Зерттеудің қорғауға ұсынылатын қағидалары:

1. «Арт-технология» ұғымы тұлғаның өзін танытуы мен дамуында тірек болатын көркем шығармашылықтың әдістері, амалдары және техникаларын дидактикалық процесте қолдану жүйесі ретінде жан-жақты функцияланады. «Арт-технология – тұлғаның өзін-өзі танытуына, шығармашылық әлеуетін ашуға және жан-жақты дамуына ықпал ететін көркемдік-шығармашылық әдістерді, тәсілдер мен техникаларды білім беру процесінде педагогикалық мақсатқа сәйкес жүйелі қолдануға негізделген технология түрі»;

«Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау» студенттердің арт-технологияның құраушы барлық компоненттері мен тетіктеріне, байланыстары мен қатынастарына сәйкес педагогикалық іс-әрекетінің нәтижелі болуын айқындайтын кәсіби-тұлғалық сапаларын кіріктіре дамытуға негізделген педагогикалық үдеріс»; «Арт-технология» ұғымы мен «арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау» түсінігінің нақтыланған мәні мен олардың құрылымы оқыту процесін ұйымдастырудың ғылыми-әдістемелік негізін жасаудың базасы болып табылады; Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың әдіснамалық негізін жүйелілік, тұлғалық-бағдарлы, іс-әрекеттік, құзыреттілік, инновациялық-технологиялық тұғырлары құрайды.

2. Арт-технологиялар білім алушының оқу нәтижелеріне қол жеткізуі үшін қолайлы көркем өнер әдістерін меңгеруге тірек болатын, шығармашылық білімдік орта ұйымдастыруға бағытталған, білім берудің сапасын көтеруге болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлауға қатысатын құралдар жүйесі ретінде танылды.

3. Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың педагогикалық мүмкіндіктері арт-технологияларды кәсіби-педагогикалық құрал ретінде меңгеруге ынталандыру, педагогикалық, пәндік және көркемдік білімді өзара кіріктіру, кәсіби-педагогикалық жағдаяттарды

шығармашылықпен модельдеу және шешу, өзіндік шығармашылық тәжірибені болашақ педагогикалық әрекетке көшіру, сондай-ақ кәсіби іс-әрекетті талдау, бағалау және жетілдіру арқылы болашақ педагогтердің кәсіби даярлығын қамтамасыз ететін өзара байланысты мүмкіндіктер жиынтығы ретінде негізделеді.

4. Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау процесінің құрылымдық-мазмұндық моделі – бұл күтілетін нәтижеге жетудің теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалған, даярлау процесінің өзара байланысқан аксиологиялық-мотивациялық, гнесиологиялық-танымдық, іс-әрекеттік-рефлексивті компоненттерінен құралып, оларды сипаттайтын өлшемдер мен көрсеткіштері анықталған, іске асыру әдістері мен құралдары нақтыланған, нәтижелердің деңгейлік сипаттамалары белгіленген біртұтас құрылым болып табылады.

5. Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың әдістемелік жүйесіне кіретін «Арт-технология теориясы және әдістемесі» деп аталатын арнаулы курс пен «Арт-клуб» жұмысын жүргізудің әдістемелік-технологиялық кешені, студенттерге және экспериментке қатысушы топтарға дәріс оқитын оқытушыларға арналған «Арт-технология негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби дайындауға арналған оқу ресурстары» тақырыбы бойынша «КӨРКЕМ» атты цифрлық контентті дидактикалық қоржын-папкасы» дайындалып, тәжірибеге ендірілді.

— Кәсіби-бағдарлы, теориялық, кәсіби-шығармашылық кезеңдері бойынша арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың педагогикалық мүмкіндіктерін жүзеге асыру көркем өнер және шығармашылық әдістерін игеруге ұмтылуға қалыптастыру; оқытушы мен студенттің арасындағы дидактикалық қатынастың теориялық, пәндік және көркем өнер интеграциясына негізделген гуманистік бағытта ұйымдастырылуы; кәсіби даярлық талаптарына сай арт-технологияның мүмкіндіктерін рефлексивтік дамуға, жеке тұлғаның шығармашылық мүмкіндіктерін ашуға белсенді ұстанымда болуға дағдыландыру түрінде белгіленді.

— Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлау процесінің құрылымдық-мазмұндық моделі – бұл күтілетін нәтижеге жетудің теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалған, даярлау процесінің өзара байланысқан мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, іс-әрекеттік-рефлексивті компоненттерінен құралып, оларды сипаттайтын өлшемдер мен көрсеткіштері анықталған, іске асыру әдістері мен құралдары нақтыланған, нәтижелердің деңгейлік сипаттамалары белгіленген біртұтас құрылым болып табылады.

— Арт-технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудың әдістемелік жүйесіне кіретін «Арт-технология теориясы және әдістемесі» деп аталатын арнаулы курс пен «Арт-клуб» жұмысын жүргізудің әдістемелік-технологиялық кешені, студенттерге және экспериментке қатысушы

топтарға дәріс оқитын оқытушыларға арналған «Арт-технология негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби дайындауға арналған оқу ресурстары» тақырыбы бойынша «КӨРКЕМ» атты цифрлық контентті дидактикалық қоржын-папкасы білім алушылардың тұлғалық болмысын көркем өнер арқылы креативтік қырынан ынталандыратын, өзінің мүмкіндіктері мен қабілеттерін аша алатын, болашақ педагогтік қызметіне бейімделіп, көркем өнердің педагогтік коммуникативтік шеберлікке үйретететін, цифрлық дәуірдің талаптарын дидактикалық процесте шебер қолдана алатын, көркем өнерді бастауыш білім педагогы ретінде қолдануды іске асыру мотивациясын дамытатын қажетті мүмкіндіктер ашады.

Ғылымның даму бағыттарына және мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі. Зерттеудің нормативтік және стратегиялық негізін Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы және бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты құрайды. Осы құжаттарда белгіленген талаптар арт-технологиялардың педагогикалық мүмкіндіктерін зерттеуге және оларды болашақ бастауыш білім педагогтерінің кәсіби даярлығына кіріктіруді негіздеуге мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы №248 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында педагогикалық білім беру бағдарламаларының құрылымын жетілдіру, іргелі және қолданбалы зерттеулерді дамыту, болашақ мұғалімдердің зерттеушілік құзыреттерін қалыптастыру бағыттары айқындалған. Зерттеу тақырыбы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген, кейінгі өзгерістері ескерілген бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартымен де мазмұндық тұрғыдан үйлеседі. Стандартта бастауыш білім мазмұнының оқыту нәтижелеріне бағдарлануы, білім алушылардың шығармашылық әлеуетін ашу, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды түсіну, өзге адамдардың сезімдеріне ізгілікпен қарау міндеттері қамтылған. «Технология және өнер» білім беру саласы «Музыка», «Еңбекке баулу» және «Бейнелеу өнері» пәндері арқылы жүзеге асырылады. Осы талаптар болашақ бастауыш білім педагогінің өнер құралдарын оқу-тәрбие мақсаттарына сай қолдануға даяр болуын қажет етеді. Сондықтан зерттеуде арт-технологияларды пәндік мазмұнмен байланыстыру, шығармашылық тапсырмаларды оқушылардың жас және жеке ерекшеліктеріне бейімдеу, бірлескен әрекетті ұйымдастыру және оқу нәтижелерін бағалау мәселелерін қарастыру стандарт талаптарын іске асырумен сабақтасады.

Докторанттың әрбір басылымды дайындауға қосқан үлесін сипаттау (диссертация авторының үлесі жалпы мәтіннен пайызбен көрсетіледі)

Зерттеу жұмысының мазмұны бойынша 7 ғылыми еңбек жарияланды, оның ішінде: 1 мақала Scopus мәліметтер базасына енгізілген басылымда, 2 мақала ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету Комитеті бекіткен басылымдарда жарияланған; 4 мақала халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларында жарияланған.

Жарияланымдар тізімі:

1. The impact of art technologies on teachers professional preparation in fine arts: anexploratory study in the context of Kazakhstan//Journal of Education and e-Learning Research Vol. 13, No. 3, 38-48, 2026 ISSN(E) 2410-9991 / ISSN(P) 2518-0169 https://doi.org/10.20448/jeelr.v13i3.8970 56-процентиль (A.M. Sikhayeva 60%, G.Saduakas 10%, A.Kurmanbekova 10%, R.Yelubayeva 10%,, M.Zhailauova 10%).

2. Арт технологиялар негізінде болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлауды модельдеу//Абай атындағы ҚазҰПУ-ң Хабаршы «Педагогика ғылымдары» сериясы, №1(85), 2025 ж. (143-156 б). https://doi.org/10.51889/2959-5762.2025.85.1.014 (А.М. Сихаева 80 %, Г.Т.Сәдуақас 10%, Н.А.Шынтаева 10%);

3.Methodological Framework for Training Future Primary School Teachers Using Art Technologies// Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия үлттық университетінің Хабаршы. Педагогика, психология, әлеуметтану сериясы. Том 153, №4, 2025(273-289бб) doi.org/10.32523/3080-1710-2026-154-1. (А.М. Сихаева 80 %, Г.Т.Сәдуақас 10%, А.С.Мехмет 10%,).

4.«Болашақ бастауыш білім педагогтерін кәсіби даярлаудағы ART-технологияларының ролі» // Глобальная наука и инновации: Центральная Азия. Международный научно-практический журнал.Астана, Қазақстан, №2, апрель 2024. 97-100стр. ISSN 2664-2271 (А.М. Сихаева 80 %, Г.Т.Сәдуақас 20%).

5.«Арт-технологиялар негізінде білім беру-кәсіби маман даярлаудағы маңызды фактор»//«Türk Dünyası Eğitim Bilimleri Uluslararası Kongresi-II» атты конференция жинағы. 16-18 караша 2022 жыл. 428-436 б. -Анкара, Түркия. А.М. Сихаева 80 %, Г.Т.Сәдуақас 20%).

6. Кәсіби маман даярлаудағы ART-технологияларының ролі //Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования» атты LXX Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағы. -Ресей, Мәскеу, №4(70), сәуір 2023 жыл. - 48-59 б. ISSN 2541-9862

DOI: 10.32743/25419862.2023.4.70.356369 А.М. Сихаева 80 %, Г.Т.Сәдуақас 20%).

7. Кәсіби маман даярлау заман талабы//«Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования» атты LXX Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағы.-Ресей, Мәскеу, №5(83), мамыр 2024 жыл. 136-142б. ISSN 2541-9862 А.М. Сихаева 80 %, Г.Т.Сәдуақас 20%).